

International Conference on The School of Martyr Soleimani (ICSMS 2021)

Identifying the characteristics of a jihadi manager based on a content analysis approach with a look at Martyr Sardar Haj Qasem Soleimani

Esmail Mazroei Nasrabadi*
Fatemeh Vahidi **

Abstract

Jihadi management is one of the concepts that has received a lot of attention after the Islamic Revolution and especially in the year. This concept has been widely needed in the words of the Supreme Leader, and considering the cultural and social conditions of today's world and the statement of the second step of the Islamic Revolution, addressing it and conducting research in this field can take the form of a civilization and breeding feces in this Be a constituency. There has been one of the prominent defenders of the country in the field of jihadi management of Sardar Haj Qassem Soleimani, but so far no research has been done to identify the global jihadi management by looking at Martyr Haj Qassem Soleimani. In this research, using the textual material analysis approach, the outstanding features of Sardar Shahid Haj Qasem Soleimani have been identified. Among the mentioned characteristics, trans-sectarian outlook, governorship, sincerity, strong command, courage, insight and strong communication skills are among the most prominent characteristics in them and exist in them. The results showed that the characteristics of a jihadi leader with the view of the brother of martyr Haj Qasem Soleimani include 35 characteristics that offer these characteristics in 6 categories: personality traits, moral characteristics, communication characteristics, intellectual characteristics, Spiritual features, combat characteristics...

Keywords: *Jihadi Management; Sardar Soleimani; Personality characteristics ; Ethical characteristics*

---

* Corresponding author: Assistant Professor, Department of Management, Faculty of Humanities, Kashan University, Kashan, Iran, drmazroui@kashanu.ac.ir
** Undergraduate student, Business Management, Faculty of Humanities, Kashan University, Kashan, Iran, www. Fatemehvdi@gmail.com, Iran.

شناسایی ویژگی‌های مدیر جهادی بر اساس رویکرد تحلیل محتوا با نگاهی بر سردار شهید حاج قاسم سلیمانی

اسماعیل مزروعی نصرآبادی *

فاطمه وحیدی **

چکیده

مدیریت جهادی از جمله مفاهیمی است که پس از انقلاب اسلامی و به ویژه در سال‌های اخیر بسیار مورد توجه قرار گرفته است. این مفهوم در سخنان مقام معظم رهبری نیز فراوان مورد تاکید قرار گرفته است و با توجه به شرایط فرهنگی و اجتماعی جهان امروز و بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی پرداختن به آن و انجام پژوهش‌هایی در این حوزه می‌تواند منجر به شکل‌گیری یک تمدن و پرورش مدیران موفق در این حوزه شود. یکی از مدیران برجسته کشور در حوزه مدیریت جهادی سردار شهید حاج قاسم سلیمانی بوده است که تا کنون تحقیقی در زمینه شناسایی مولفه‌های مدیریت جهادی با نگاهی بر شهید حاج قاسم سلیمانی صورت نگرفته است. در این تحقیق با استفاده از رویکرد تحلیل محتوای متنی به شناسایی ویژگی‌های برجسته سردار شهید حاج قاسم سلیمانی پرداخته شده است. از بین ویژگی‌های ذکر شده، نگاه فراجناحی، ولایت‌مداری، اخلاص، فرماندهی قوی، شجاعت، بصیرت و مهارت‌های ارتباطی قوی از جمله برجسته‌ترین ویژگی‌های ایشان می‌باشد و نمود خاصی در ایشان داشته است. نتایج تحقیق نشان داد که ویژگی‌های یک مدیر جهادی با نگاهی بر شهید حاج قاسم سلیمانی شامل ۳۵ ویژگی می‌باشد که این ویژگی‌ها در ۶ دسته‌بندی ارائه می‌شوند: ویژگی‌های شخصیتی، ویژگی‌های اخلاقی، ویژگی‌های ارتباطی، ویژگی‌های فکری، ویژگی‌های روحی و معنوی، و ویژگی‌های رزم‌آوری...

کلیدواژه‌ها: مدیریت جهادی؛ سردار سلیمانی؛ ویژگی‌های شخصیتی؛ ویژگی‌های

اخلاق

* استادیار، گروه مدیریت، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران. drmazroui@kashanu.ac.ir

** دانشجوی کارشناسی، رشته مدیریت بازرگانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران. www.Fatemehvdi@gmail.com

Fatemehvdi@gmail.com

۱- مقدمه

در ابتدا لازم است برای آشنایی با سردار شهید سلیمانی به تاریخچه‌ی مختصری از زندگی ایشان اشاره بنمائیم.

مفهوم جهاد در قرآن، احادیث و کلام بزرگان بسیار مورد توجه قرار گرفته است. جهاد تلاش در راه خدا برای اعتلا کلمه حق و اسلام تعریف شده است (علیزاده، ۱۳۶۰) در لغتنامه دهخدا نیز کلمه جهاد جنگ کردن در راه دین حق و مبارزه معنا شده است. به عبارتی جهاد یعنی برطرف کردن موانع مسیر بشر برای حرکت به مقصد تکامل (جعفری تبریزی، ۱۳۷۷). جهاد یعنی تلاش در مقابل یک دشمن و هر تلاشی جهاد نیست. جهاد تلاشی است که در مقابل یک چالش خصمانه از سوی طرف مقابل صورت می‌گیرد (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۰۴/۱۱). از منظر مقام معظم رهبری مدیریت جهادی برگرفته از کار جهادی است. کار جهادی یعنی کاری که در آن تلاش، خستگی ناپذیری و اخلاص وجود دارد و انسان هر کاری را صرفاً برای خدا انجام می‌دهد (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۰۱/۰۱). مدیریت جهادی بر پایه ایمان و با اعتقاد به اصل «ما می‌توانیم» که امام خمینی به همگان آموخت، می‌تواند موجب پیشرفت در همه زمینه‌ها شود (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲). بنابر آیات قرآن کسانی که به هنگام جهاد جان و مالشان را در راه خدا فدا کنند در بارگاه الهی از دیگر مسلمانان برترند و خداوند به آن‌ها نوید بهشت و مقام شهادت را می‌دهد (سوره نساء، آیه ۹۵؛ سوره عنکبوت، آیه ۶۹؛ سوره توبه آیات ۲۰ و ۲۱). از دیدگاه قرآن قسمت اصلی مجاهدت در راه خدا برای خود انسان است «علیکم انفسکم لا یضرکم من ضل اذا اهدیتم» (سوره مائده، آیه ۱۰۵)

حضرت علی در خطبه ۲۷ نهج البلاغه درباره فضیلت جهاد، دعوت مردم به قیام و مدیریت جنگ صحبت می‌کنند. این خطبه از مشهورترین خطبه‌های حضرت در خصوص جهاد می‌باشد. در بخش نخست اهمیت جهاد و آثار مهم و پیامدهای ترک جهاد برای امت‌ها تبیین شده است. شارح معروف نهج البلاغه ابن ابی الحدید می‌گوید: بسیار درباره اهمیت جهاد و تشویق به آن سخن گفته شده؛ اما همه آن‌ها خمیر مایه سخن خود را از حضرت علی گرفته‌اند (مکارم شیرازی، ۱۳۹۰). علامه جعفری در تفسیر خطبه بیست و هفتم نهج البلاغه (اما بعد فان الجهاد باب من ابواب الجنة فتحة الله لخاصه اولیائه: پس از حمد و ثنای خداوندی، جهاد دری از درهای بهشت است که خدا بر روی اولیای خود باز کرده است). ماده جهاد در تمام مشتقاتش به معنای تکاپو و تلاش است؛ پس مجاهد یعنی تلاشگر و در میدان نبرد مفهومی از جانبازی را در بر دارد. قتال به معنی تلاش در مرز مرگ و زندگی است که اگر با هدف الهی باشد جهاد نامیده می‌شود؛ پس جهاد از اندک حرکت هدفدار و بدون توقع عوض مادی تا کشته شدن در راه هدف الهی را شامل می‌شود

(جعفری تبریزی، ۱۳۸۸).

با دقت در متون مرتبط با مفهوم جهاد و بررسی زندگی سردار شهید سلیمانی می‌توان دریافت که یکی از مدیران جهادی حاج قاسم سلیمانی است که تاکنون تحقیقی در زمینه بروز مولفه‌های مدیریت جهادی در ایشان صورت نگرفته است. هدف اصلی این تحقیق شناسایی مولفه‌های مدیریت جهادی از منظر مقام معظم رهبری، هم‌زمان شهید سلیمانی و جمعی دیگر از صاحب‌نظران است.

۲- روش شناسی

این تحقیق دارای رویکرد کیفی است و از نظر هدف جزء تحقیقات اکتشافی است. این تحقیق از استراتژی تحلیل محتوا استفاده کرده است. به منظور دسترسی به متون لازم جهت تحلیل، از موتورهای جستجوگر و پایگاه‌های مقالات و پایان‌نامه‌های فارسی همچون مگ ایران، sid.ir، ensani.ir، irandoc.ac.ir، elmnet.ir، noormags.com، جستجوی عمومی در گوگل و بانک اطلاعاتی شهید سلیمانی در سایت دانشگاه امام حسین (ع) استفاده شد. برای تحلیل از متونی استفاده گردید که متعلق به نهادهای رسمی و خبرگزاری‌های رسمی جمهوری اسلامی ایران باشند و/یا تحقیقات علمی در زمینه سردار سلیمانی باشند. اصلی‌ترین متون تحلیل شده متونی است که مربوط به پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای، مشرق نیوز، خبرگزاری ایرنا، خبرگزاری ایسنا، باشگاه خبرنگاران جوان، خبرگزاری صدا و سیما و بانک اطلاعاتی شهید سلیمانی در نشریه مدیریت اسلامی است. برای جستجو، از واژگان سردار سلیمانی، شهید سلیمانی، قاسم سلیمانی، سردار دل‌ها، حاج قاسم، سردار شهید سلیمانی استفاده گردید.

شیوه تجزیه و تحلیل در این تحقیق تحلیل محتوای متنی می‌باشد. تحلیل متون تا جایی ادامه داشت که اشباع نظری حاصل شد. به منظور بررسی اعتبار یافته‌ها علاوه بر گردآوری داده‌ها از چند منبع (مصاحبه‌های اینترنتی، کتب، مقالات، پایان‌نامه‌ها و نشریات اینترنتی)، از کدگذاری ثانویه نیز استفاده گردید که ضریب توافق بین دو کد گزار ۸۵ درصد بود. این موضوع بیانگر قابلیت بالای یافته‌های این تحقیق می‌باشد.

۳- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مبانی نظری

مدیریت جهادی به معنای جبران جسورانه و خلاقانه چالش‌ها و کمبودها و ایجاد ظرفیت‌های جدید با منابع و تشریفات حداقلی از طریق ایثار و تلاش مضاعف و در جهت تقرب الی الله است. «چالش‌ها» بحران‌هایی است که از سوی مخالفان و دشمنان تحمیل می‌گردد. «کمبودها» در زمینه‌های مختلفی مانند نیروی انسانی، امکانات، منابع مالی و ... رخ می‌دهند. در این تعریف کمبودها و چالش‌ها به این نکته اشاره دارند که مدیریت جهادی در چنین مواقعی کاربرد بیشتری دارند. «جبران» یعنی پس از رفع چالش‌ها، آن‌ها باید به فرصت تبدیل شوند. «ایجاد ظرفیت‌های جدید» یعنی پس از جبران کمبودها ظرفیت‌های جدید باید شناسایی و ایجاد شوند. «جسورانه و خلاقانه» به این اشاره دارد که در مدیریت جهادی جسارت، شجاعت و خلاقیت برای رفع و جبران چالش‌ها اهمیت زیادی دارد. منابع و «تشریفات حداقلی» به این اشاره دارد که رفع چالش‌ها باید به دور از تشریفات زائد اداری و سایر تشریفات صورت پذیرد. «ایثار و تلاش مضاعف» به این نکته اشاره دارد که به دلیل وجود کمبودها و چالش‌ها مدیران و نیروها برای دستیابی به اهداف باید ایثار، فداکاری و تلاشی بالاتر از حد معمول داشته باشند. برادرانه به این نکته اشاره دارد که در مدیریت جهادی محیطی برادرانه وجود دارد و ارتباطات بسیار صمیمی است. «در جهت تقرب الی الله» به این نکته اشاره دارد که مقصد نهایی مدیریت جهادی نزدیک شدن به خدا و رسیدن به تعالی معنوی است و در مدیریت جهادی با خدمتگزاری مخلصانه می‌توان به خداوند نزدیک‌تر شد (حجازی‌فر، ۱۳۹۴). مدیریت جهادی به معنای بی‌انضباطی نیست؛ پرکاری، با تدبیر حرکت کردن، شب‌وروز نشناختن و دنبال کار را گرفتن، این معنای مدیریت جهادی است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۶/۱۱/۲۹) با توجه به مفاهیم ذکر شده حکومت اسلامی و مدیریت برگرفته از آن باید در مسیر چهار هدف گام بردارند: ۱. آگاهی بخشیدن به انسان‌ها ۲. تربیت معنوی و احیای ارزش‌های اخلاقی ۳. اقامه قسط و عدل به صورت خود جوش و برخاسته از متن جامعه ۴. آزادی انسان‌ها از زنجیرهای اسارت (مکارم شیرازی، ۱۳۷۶).

بابائی در سال ۱۳۸۹ مبانی فکری و ارزشی فرهنگ جهادی و غربی در عرصه مدیریت را به

صورت زیر مقایسه می‌کند:

جدول ۱: مبانی فکری و ارزشی فرهنگ جهادی و غربی در عرصه مدیریت

موضوع	فرهنگ غربی	فرهنگ جهادی
ماهیت انسان	انسان موجودی مادی و دنیایی است.	انسان موجودی اخروی است.
سعادت انسان	سعادت و شقاوت انسان تنها در دنیاست.	زندگی انسان مراحل مختلفی دارد و خوشبختی در هر مرحله به کیفیت زندگی در مرحله قبلی بر می‌گردد.
رویکرد مدیریت	مدیریت بر مبنای هدف و نتیجه مادی	مدیریت بر مبنای هدف و نتیجه مادی و معنوی
برنامه ریزی	برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت (برنامه‌ریزی برای دنیا)	برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت در راستای برنامه‌ریزی بلندمدت (دنیا در راستای آخرت)
تصمیم‌گیری	تعقل ابزاری در تصمیم‌گیری	تعقل ارزشی و ابزاری در تصمیم‌گیری
توجه به نیازها	توجه به نیازهای طبیعی	توجه به تمایلات معنوی و نیازهای طبیعی
نوع پاداش‌دهی	ارائه پاداش بر مبنای عملکرد و نتایج	ارائه پاداش بر مبنای تلاش و عملکرد
زمان	نداشتن محدودیت زمانی در انجام کارهای روزانه	تبعیت از برنامه‌ریزی و اولویت‌بندی، مانند تقسیم آن‌ها به فعالیت‌های معاشی، تفریحی و عبادتی
دستیابی به اهداف شخصی	در نظر گرفتن منصب‌های سازمانی و فعالیت‌های آن برای دستیابی به اهداف و منافع شخصی	در نظر گرفتن منصب‌های سازمانی و فعالیت‌های آن برای کسب رضایت الهی و عمل به تکلیف و امانت الهی
ارزش‌ها	تاکید بر پایداری به ارزش‌های نسبی اخلاقی	تاکید بر پایداری به ارزش‌های مطلق اخلاقی

منبع: بابایی، ۱۳۸۹

حضرت علی (علیه‌السلام) در خطبه‌ای درباره فلسفه جهاد و آثار مثبت جهاد و سپس آثار شوم ترک آن سخن می‌گویند: بعد از حمد و سپاس خداوند جهاد دری از درهای بهشت است که خداوند آن را به سوی دو ستان خاص خود گشوده است و لباس تقوی زره محکم خداوند و سپر مطمئن اوست و هر کس آن را به خاطر بی‌اعتنایی ترک کند، خدا لباس خواری و ذلت بر او می‌پوشاند، بلا از هر سو او را احاطه می‌کند و گرفتار حقارت و پستی می‌شود و به خاطر تضييع

جهاد حق او گرفته می‌شود، در راه نابودی پیش می‌رود و از عدالت محروم می‌گردد. آیت الله مکارم شیرازی در تفسیر این خطبه می‌فرماید: برای رسیدن به رحمت الهی و بهشت ابزار مختلفی موجود است که مهم‌ترین آن جهاد است. به همین دلیل در حدیثی از امام صادق ذکر شده که پیامبر فرمودند: بهشت دری دارد به نام باب المجاهدین که مجاهدان به سمت آن حرکت می‌کنند و آن را در مقابل خود باز می‌بینند در حالی که شمشیرها را بر کمر بسته‌اند در حالی که سایر مردم در موقف حساب ایستاده‌اند و در انتظار حساب‌اند (مکارم شیرازی، ۱۳۹۰).

کیانی زاده و گلشنی در سال ۱۳۹۵ با بررسی آیات قرآن، احادیث و تعاریف ارائه شده از مدیریت جهادی ویژگی‌های عام شخصیتی مدیران جهادی را روحیه ایثارگری، کار و تلاش مضاعف، مسئولیت‌پذیری، شایسته‌سالاری، وجدان کاری، شجاعت و قاطعیت در امور، خودباوری، از جنس مردم بودن، قناعت و سادگی زیستی، حسن خلق، دین‌مداری، ولایت محوری، تفکر راهبردی، هوش معنوی، تصمیم‌گیری مشارکتی، عزت نفس، اعتماد متقابل در تمامی سطوح (فرهنگ اعتماد)، توانمندسازی، اعتقاد و همبستگی، انتقادپذیری، انصاف، نوآوری و مردم دوستی بر شمرند.

ب. پیشینه پژوهش

بارزترین سابقه مدیریت جهادی را می‌توان در مبارزات صدر اسلام نشان داد که پیامبر تفکر توحیدی و اسلام را در مکه اعلام فرمودند و دشمنان مقابل ایشان ایستادند. پس از ۱۳ سال با مدیریت جهادی پیامبر این فکر به حکومت و نظام سیاسی امت تبدیل شد و در ده سالی که پیامبر حیات داشتند، تداوم یافت. مدیریت جهادی در همه دوران حیات ائمه اطهار دیده می‌شود و به دنبال تبدیل فرهنگ اسلامی و نهضت فکری برگرفته از آن به حکومت و نظام سیاسی است (مبینی، ۱۳۹۵). لازم به ذکر است که موفقیت مدیریت جهادی به عنوان سبکی بومی از مدیریت در عرصه‌های مختلف، به دلیل ریشه داشتن در مبانی دینی، و حل مسائل به شیوه‌های جهادگونه است و مدیریت جهادی مانند سایر مفاهیم در عرصه نظر و عمل از عقلانیت ویژه خود پیروی می‌کند (حسنی نیک و مختاریان پور، ۱۳۹۷).

در سال ۱۳۹۳ پژوهشی با عنوان چیستی و مولفه‌های مدیریت جهادی توسط حجازی فر انجام شد که در این تحقیق مولفه‌های فرهنگ و مدیریت جهادی را به صورت: (۱) برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری (۲) ارتباطات (۳) سازماندهی (۴) رهبری (۵) نظام ارزشی: نظام ارزشی بخش‌های متعددی را در درون خود جای می‌دهد: ۱- در ارتباط با خدا ۲- در ارتباط با خود ۳- در ارتباط با دیگران ۴- در ارتباط با سازمان ۵- در ارتباط با نظام و انقلاب ۶- در ارتباط با کار ۶) تصمیم‌گیری (۷) کنترل (۸) توجه به رشد و توانمندسازی (۹) بسیج منابع و امکانات (۱۰) خلاقیت و نوآوری بیان کردند.

در سال ۱۳۹۶ پژوهشی با عنوان الگوی شایستگی مدیران جهادی بر مبنای بیانات حضرت امام

و مقام معظم رهبری توسط فرهنگدنیا و مختاریان پور انجام شد که در آن شایستگی های مدیر جهادی را (۱) شایستگی های مدیریتی: هدایتگر و عالم به علم مدیریت، شایسته گزین و برانگیزاننده، نقدپذیر منصف و مشورت خواه، منافی مقام پرستی و دارای نگاه تکلیفی به وظایف، مردم دار و همگرا کننده افکار، عدم ورود به حوزه اختیارات دیگران، دارای ششم سیاسی، مدبر، تجربه اندوز، صبور و دارای سعه صدر، متواضع، مهرورز، حل کننده مسائل جامعه. (۲) شایستگی های دینی - اعتقادی: بنده محض خدا، متوکل، مسلمان در گفتار و کردار، جهادگر با نفس. (۳) شایستگی های اخلاقی - انقلابی فردی: جسور، دارای اعتماد به نفس، دارای اراده راسخ، دارای روحیه انقلابی، صادق در کردار، زاهد به دنیا، وطن پرست آزاده، ساده زیست. (۴) شایستگی های اخلاقی - انقلابی میان فردی که این شایستگی ها به ۴ دسته تقسیم می شوند: ایثارگر، متعهد و خدمتگزار، فساد ستیز و قانون مدار، عدالت خواه و امین، اتحاد پرور بیان کردند.

مرور تحقیقات قبلی نشان می دهد که تاکنون تحقیقی در رابطه با بیان ویژگی های مدیر جهادی با نگاهی بر سردار شهید سلیمانی انجام نشده و در تحقیقات مدیریت جهادی از این منظر نیاز به انجام پژوهش است.

۴- یافته های پژوهش

بر مبنای مرور مصاحبه های موجود ۱۵ منبع پیدا شد که نتایج کدگذاری آن به شرح زیر

می باشد:

جدول ۲: کد گذاری یافته های تحقیق (۱)

مقوله	مفهوم	گزاره کلامی	مصاحبه شوونده/نویسنده
ویژگی های اخلاقی	اخلاص	مجاهدت مخلصانه و شجاعانه شهید سلیمانی را به این مقام والا رسانید.	رهبر انقلاب
ویژگی شخصیتی	شجاعت		
ویژگی های روحی و معنوی	مجاهدت		
ویژگی های روحی و معنوی	مجاهدت	سردار سلیمانی همه عمر خود را به جهاد در راه خدا گذرانید.	
ویژگی شخصیتی	شجاعت	حاج قاسم شجاعت و تدبیر خود را در راه خدا خرج می کرد.	
ویژگی های فکری	تدبیر		
ویژگی های اخلاقی	اخلاص	اخلاص سردار سلیمانی بالاتر از همه خصائص او است.	
ویژگی های اخلاقی	صداقت	حاج قاسم اهل تظاهر و ریا نبود.	
ویژگی های اخلاقی	توجه به حدود شرعی	حاج قاسم در میدان جنگ حدود شرعی را رعایت می کرد.	
ویژگی های رزم آوری	تسلط به آداب جنگاوری	حاج قاسم فرمانده ای جنگاور و مسلط بر عرصه نظامی بود.	
ویژگی های اخلاقی	اخلاص	اینطور که دلها همه متوجه سردار می شوند نشان دهنده اخلاص ایشان است.	
ویژگی شخصیتی	جسارت	حاج قاسم از هیچکس پروا نداشت.	
ویژگی های روحی و معنوی	مجاهدت	حاج قاسم چنانچه در درون خودش در آن جهاد اکبر پیروز نشده بود، این جور نمیتوانست [جلوی دشمن] برود؛ پس مجاهدتهای بیرونی، متکی به مجاهدتهای درونی است.	
ویژگی های روحی و معنوی	مجاهدت	حاج قاسم بارها در راه خدا و برای خدا مجاهدت کرده اند.	
ویژگی های فکری	تفکر	رهبری شهید سلیمانی را اهل تدبیر، فکر، محاسبه و دقت در اندیشه دانستند.	عالی قضا مختار پور (دبیر کل نهاد کتابخانه های عمومی کشور)
ویژگی های فکری	تدبیر		
ویژگی شخصیتی	اهل عمل بودن	شهید سلیمانی اهل عمل و اقدام بود.	
ویژگی شخصیتی	شجاعت	اقدامات شهید سلیمانی دارای شجاعت است.	
ویژگی های فکری	تدبیر	تدبیر، عمل و شجاعت سردار تماما همراه با اخلاص بود.	
ویژگی شخصیتی	شجاعت		
ویژگی شخصیتی	اهل عمل بودن		
ویژگی های اخلاقی	اخلاص		
ویژگی های روحی و معنوی	انقلابی بودن	تمامی اقدامات سردار در حوزه انقلاب و انقلابی گری خلاصه می شد.	

جدول ۲: کد گذاری یافته های تحقیق (۲)

مقاله	مفهوم	گزاره کلامی	مصاحبه شونده/نویسنده
ویژگی های رزم آوری	روحیه سلحشوری و جنگندگی	ایشان در جنگ‌ها در نهایت شجاعت در میدان رزم حضور می‌یافت و در مقابله با دشمن ترسی نداشت.	دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی کشور
ویژگی های روحی و معنوی	روحیه شهادت طلبی	ایشان شیفته شهادت بود.	
ویژگی های اخلاقی	اخلاص	ایشان به شدت از ریا پرهیز می‌کرد و نبود او یکی بود و آنگونه می‌نمود که بود.	
ویژگی های روحی و معنوی	ارادت و تمسک به اهل بیت	ایشان شیفته اهل بیت بود و اعتقاد به خاندان رسالت در اعماق وجودش ریشه دوانده بود.	
ویژگی شخصی	ولایت‌مداری	ایشان به شدت ولایتمدار بود و به رهبر خود عشق می‌ورزید.	
ویژگی های روحی و معنوی	تعبد و معنویت	ایشان علاوه بر انجام واجبات به انجام مستحبات نیز توجه ویژه‌ای داشت.	
ویژگی های ارتباطی	یک دیپلمات برجسته	تأثیرات جهانی سردار سلیمانی تنها به دلیل قدرت نظامی ایشان نیست، بلکه ایشان هر جا که ضرورت می‌یافت در تراز یک دیپلمات برجسته ظاهر می‌شد.	
ویژگی شخصی	سختکوشی	ایشان مردی خستگی ناپذیر بود و از مشکلات هراسی نداشت.	
ویژگی شخصی	نظم و انضباط	ایشان ذهنی نظم یافته داشت، دقیق و منضبط بود.	
ویژگی شخصی	دقت		
ویژگی های ارتباطی	بیان تاثیرگذار	سخن سردار سلیمانی آمیخته‌ای از عقلانیت و احساس بود و چون از دل برمی‌خواست در نفوس انسان‌ها عمیقاً تأثیر می‌نهاد.	
ویژگی های روحی و معنوی	روحیه انقلابی	ایشان فرزند انقلاب بود و دل‌بسته و مروج گفتمان آن.	
ویژگی شخصی	اعتدال	ایشان از ورود به حاشیه‌ها پرهیز می‌کرد و اهل افراط و تفریط نبود.	
ویژگی های فکری	سنجیدگی و تدبیر در امور	تصمیمات ایشان سنحیده و حساب شده بود.	
ویژگی های اخلاقی	سادگی و صفا	زندگی ایشان ساده و با حداقل امکانات بود.	
ویژگی شخصی	مردمی بودن	ایشان عاشق مردمش بود، پدر مهربان یتیمان بود.	
ویژگی های اخلاقی	آرامش و طمانینه	در عین صلابت آرام بود.	
ویژگی های اخلاقی	خوشخویی	مصدوق بارز یک انسان خوشخو بود و لبخند ملیحش جذابیت چهره را دوچندان می‌کرد.	
ویژگی شخصی	توجه به اصل کمال‌طلبی	ایشان همواره تلاش می‌کرد تا باورهای الهی خویش را تعمیق بخشیده و در مسیر اعتلای رفتارهای سازنده گام بردارد.	

جدول ۲: کد گذاری یافته های تحقیق (۳)

مقاله	مفهوم	گزاره کلامی	مصاحبه شونده/نویسنده
ویژگی شخصیتی	تواضع	از قدیم گفته اند درخت هر چه پرثمرتر می شود، افتاده تر می شود؛ این نکته واقعا در مورد حاج قاسم صدق می کند.	همرزم شهید سلیمانی
ویژگی های ارتباطی	فرا جناحی بودن	حاج قاسم به هیچ یک از گروه های سیاسی گرایش ندارد .	عبدالمجید طالب تاش (رئیس پژوهشگاه قرآن و عترت دانشگاه آزاد)
ویژگی های معنوی	روحیه ایثار	حاج قاسم روحیه فداکاری، ایثار و گذشت داشت.	
ویژگی شخصیتی	شجاعت	شجاعت سردار در برابر قدرت های عالم یکی از علل علاقه مردم به ایشان است.	
ویژگی شخصیتی	مجاهدت	ایشان مجاهدی شجاع بود و در برابر مردم متواضع و فروتن بود.	
ویژگی شخصیتی	شجاعت		
ویژگی شخصیتی	تواضع		
ویژگی های معنوی	خدا ترس بودن	ایشان به معنی حقیقی کلمه خداترس بود.	
ویژگی های معنوی	خدایی بودن	ایشان خدایی بود و تمام خصوصیات وی در خدایی بودن و توسل و توکل داشتن نشان داده می شد.	
ویژگی شخصیتی	ولایت افزایی	ایشان نه تنها در مدار ولایت بود بلکه جمعیت های زیادی را کشاند و برد پشت سر رهبر انقلاب در دوره ی که واقعا یک مظلومیتی متوجه ایشان بود.	سعدا... زارعی
ویژگی های شخصیتی	توجه به مسائل کلان و جزئی	یک شاخص مهم در تفکر راهبردی سردار سلیمانی تلفیق کلان نگری و جزء نگری ایشان بود.	سردار مبینی دهکردی
ویژگی های اخلاقی	تمرکز بر اهداف	شاخص دیگری که در تفکر راهبردی سردار سلیمانی می توان مشاهده کرد تمرکز بر اهداف می باشد.	
ویژگی های شخصیتی	جامعت شخصیت	حاج قاسم یک شخصیت جامع الاطراف بود.	
ویژگی شخصیتی	بصیرت	یکی از شاخص های تفکر راهبردی شهید سلیمانی بصیرت و فهم عمیق و دشمن شناسی است.	
ویژگی های فکری	فهم عمیق		

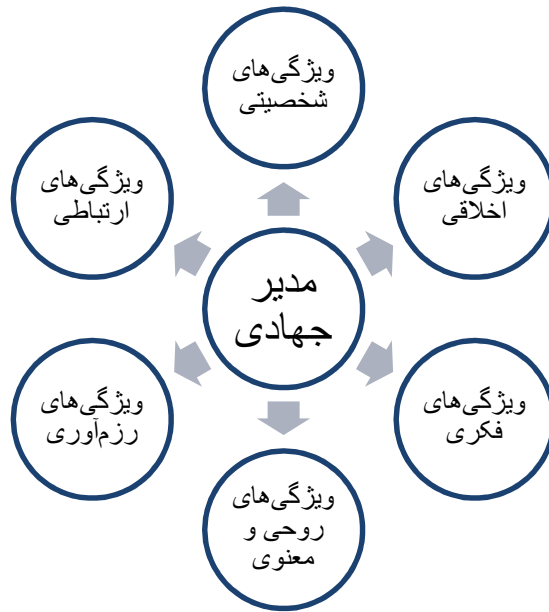

جدول ۲: کد گذاری یافته های تحقیق (۴)

مقاله	مفهوم	گزاره کلامی	مصاحبه شوشانه/نورسنبله
ویژگی های اخلاقی	تمرکز بر اهداف	شاخص دیگری که در تفکر راهبردی سردار سلیمانی می توان مشاهده کرد تمرکز بر اهداف می باشد.	سردار دکتر مبتنی دهکردی
ویژگی های شخصیتی	جامعت شخصیت	حاج قاسم یک شخصیت جامع الاطراف بود.	
ویژگی شخصیتی	بصیرت	موضوع دیگری که در ادامه این بحث می توان به عنوان یکی از شاخص های تفکر راهبردی شهید سلیمانی بر آن تاکید کرد بصیرت و فهم عمیق و دشمن شناسی است.	
ویژگی های فکری	فهم عمیق		
ویژگی های فکری	آرامش و طمانینه		
ویژگی شخصیتی	آینده نگری	یکی دیگر از ویژگی های شهید سلیمانی آینده نگری با کسب تجربه از گذشته و بهره گیری از فرصت های آینده و تلفیق این دو با هم بود.	
ویژگی شخصیتی	کسب تجربه از گذشته		
ویژگی شخصیتی	بهره گیری از فرصت های آینده		
ویژگی های رزم آوری	فرماندهی مبتنی بر انسجام	مدل فرماندهی شهید سلیمانی مبتنی بر انسجام بود.	دکتر ابراهیم مبتنی
ویژگی های اخلاقی	رویکرد رهبر گونه	رویکرد شهید سلیمانی در مواجهه با نیروها، رویکردی رهبر گونه و افق مند بود.	
ویژگی های اخلاقی	رویکرد افق مند		
ویژگی شخصیتی	انعطاف پذیری	شهید سلیمانی طرفدار سازمان سبک و انعطاف پذیر بود.	
ویژگی شخصیتی	جانشین پرور	حاج قاسم به جانشین پروری توجه داشت و این کار را در محیط عملیاتی انجام می داد.	
ویژگی های رزم آوری	توجه به کار کارشناسی	شهید سلیمانی به کار کارشناسی یعنی کاری که در محیط عملیاتی پخته شده باشد، اعتقاد داشت و خودش را کارشناس مطلق نمی دانست.	

با توجه به جدول فوق شبکه مضامین به صورت زیر طراحی می گردد:

شکل ۱: شبکه مضامین

۵- جمع بندی و نتیجه گیری

۵-۱- نتیجه گیری

در این تحقیق با روش تحلیل محتوای متنی به تحلیل متون مصاحبه ها و تحقیقات موجود در پایگاه های مورد بررسی پرداخته شد. نتایج تحقیقات نشان می دهد که ویژگی های یک مدیر جهادی با نگاهی بر سردار شهید حاج قاسم سلیمانی عبارت است از: ۱) ویژگی های شخصیتی، ۲) ویژگی های اخلاقی، ۳) ویژگی های ارتباطی، ۴) ویژگی های فکری، ۵) ویژگی های روحی و معنوی، ۶) ویژگی های رزم آوری.

۵-۲- پیشنهاد

مقایسه نتایج این تحقیق با یافته های تحقیقات قبلی نشان می دهد که سردار شهید سلیمانی دارای ویژگی های ارتباطی و شخصیتی فوق العاده ای بوده که عموماً در پژوهش های مطالعه شده به این مهم چندان اشاره نشده است؛ لازم به ذکر است آنچه که در تحقیقات قبلی به عنوان ویژگی های یک مدیر جهادی ذکر شده در سردار شهید سلیمانی هم وجود دارد. وجه تمایز سردار شهید

سلیمانی در بروز و ظهور ویژگی‌های خاصی مانند: ولایت مداری، مهارت‌های ارتباطی قوی، نگاه فرا جناحی، اخلاص، بصیرت، فرماندهی قوی و شجاعت مثال زدنی ایشان است. در تحقیقات قبلی از اخلاص، دین‌مداری، تعهد، توجه به موضوع جانشین پروری، ویژگی‌های فرماندهی، و شجاعت به عنوان برجسته‌ترین ویژگی‌های یک مدیر جهادی نام برده شده است که نتایج این تحقیق نیز اثبات‌کننده وجود این ویژگی‌ها به میزان زیادی در سردار شهید بوده است. از مهم‌ترین ویژگی‌هایی که باعث موفقیت و محبوبیت سردار شهید سلیمانی در جایگاه یک مدیر جهادی شده است، نگاه فرا جناحی، اخلاص، شجاعت، ولایت‌مداری و تعهد ایشان است؛ که نگاه فرا جناحی در زمینه حل مسائل موجود در سطوح بالای مدیریتی و رفع موانع و مشکلات کلی کشور می‌تواند بسیار راهگشا باشد.

برای تربیت یک مدیر جهادی باید تدبیر، دانش و فهم دشمن‌شناسی او را بالا برد و به آگاهی یک مدیر جهادی به فنون مذاکره و نگاه فرا جناحی او توجه ویژه‌ای داشت. یک مدیر جهادی در درجه اول باید به اصول و مبانی انقلاب اسلامی اشراف کامل داشته باشد و آن را به عنوان یک خط مشی در تمام سیاست‌گذاری‌ها مدنظر قرار دهد. برای یک مدیر جهادی دارا بودن همزمان دو ویژگی تخصص و تعهد اهمیت بسیار بالایی دارد؛ همانطور که مشاهده شد سردار شهید سلیمانی علاوه بر اینکه در حوزه فعالیت خود جزء متخصص‌ترین افراد بود، بلکه تعهدی مثال زدنی در پیروی از امام و رهبری داشت. در حوزه مدیریت جهادی شجاعت همرا با تعقل نیز بسیار اهمیت دارد و باید توجه داشت که ویژگی شجاعت در صورتی که نشأت گرفته از عقل و خرد نباشد، می‌تواند منجر به زیان‌های جبران‌ناپذیری شود. یک مدیر جهادی باید ضمن در نظر گرفتن تمامی جوانب و احتیاط در زمینه مسائل خاص، مواضع روشن و مشخصی داشته باشد و همچنین در حوزه مدیریتی خود به مسائل خرد و کلان توجه و اشرافیت کاملی داشته باشد و تمامی جوانب را در نظر بگیرد.

۶- منابع:

- انصاریان، حسین. (۱۳۹۰). قرآن کریم. قم: آیین دانش.
- بی‌نام، (۱۳۹۵). قاسم سلیمانی به روایت هم‌رزم و همراه دیروز و امروز. بازیافت شده در تاریخ ۱۳۹۹/۰۷/۲۸ از: www.isna.ir
- جعفری تبریزی، محمد تقی. (۱۳۸۸). ترجمه و تفسیر نهج البلاغه (۹ج). تهران: موسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری.
- حجازی فر، سعید. (۱۳۹۴). چیستی و مولفه‌های مدیریت جهادی. فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت اسلامی، ۲۳(۳)، ۹۵-۱۲۲
- حسنی نیک، محمدعلی؛ و مختاریان پور، مجید. (۱۳۹۷). عقلانیت مدیریت جهادی. فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت اسلامی، ۲۶(۴)، ۱۰۶-۷۶.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۳). بیانات در دیدار اساتید دانشگاه‌ها. بازیافت شده در تاریخ ۱۳۹۹/۰۷/۲۸ از: www.farsi.khamenei.ir
- حسینی خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۸). بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی. بازیافت شده در تاریخ ۱۳۹۹/۰۷/۲۸ از: www.farsi.khamenei.ir
- حسینی خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۷). بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی خطاب به ملت ایران. بازیافت شده در تاریخ ۱۳۹۹/۰۷/۲۸ از: www.farsi.khamenei.ir
- حسینی خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۶). بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی. بازیافت شده در تاریخ ۱۳۹۹/۰۷/۲۸ از: www.farsi.khamenei.ir
- حسینی خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۸). پیام تسلیت رهبر انقلاب در پی شهادت سردار شهید سپهبد قاسم سلیمانی و شهدای همراه او. بازیافت شده در تاریخ ۱۳۹۹/۰۷/۲۸ از: www.farsi.khamenei.ir
- حسینی خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۸). بیانات در دیدار مردم قم با رهبر انقلاب. بازیافت شده در تاریخ ۱۳۹۹/۰۷/۲۸ از: www.farsi.khamenei.ir
- حسینی خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۸). بیانات در منزل سپهبد شهید حاج قاسم سلیمانی. بازیافت شده در تاریخ ۱۳۹۹/۰۷/۲۸ از: www.farsi.khamenei.ir
- حسینی خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۷). بیانات در مراسم اعطای نشان عالی ذوالفقار به فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. بازیافت شده در تاریخ ۱۳۹۹/۰۷/۲۸ از: www.farsi.khamenei.ir
- دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی کشور. (۱۳۹۹). تبیین مولفه‌های مکتب شهید سردار سلیمانی. بازیافت شده در تاریخ ۱۳۹۹/۰۷/۲۸ از: www.mashregnews.ir
- زارعی، سعیدالله (۱۳۹۹). جنبه‌های انسانی مکتب شهید سلیمانی از منظر دکتر سعد الله زارعی. بازیافت شده در

کد اختصاصی: ۹۹۲۰۱-۷۱۸۹۳

تاریخ ۱۳۹۹/۸/۱۸ از:

www.mgt.ihu.ac.ir

طالب تاش، عبدالمجید. (۱۳۹۸). یازده ویژگی برجسته از شخصیت حاج قاسم سلیمانی. بازیافت شده در تاریخ

از: ۱۳۹۹/۷/۲۸

www.yjc.ir

علیزاده، عمران. (۱۳۶۰). واژه های نهج البلاغه. قم: شفق.

فتاحی، حسین. (۱۳۹۸). خاطره گویی هم‌رزم سردار شهید حاج قاسم سلیمانی. بازیافت شده در تاریخ ۱۳۹۹/۷/۲۸

از:

www.irna.ir

فرهمندینیا، حوریه؛ و مختاریان پور، مجید (۱۳۹۶). الگوی شایستگی مدیران جهادی مبتنی بر بیانات حضرت امام و

مقام معظم رهبری. فصلنامه پژوهش‌های انقلاب اسلامی، ۶(۲۲) ۲۰۳-۲۳۱.

کیانی زاده میثم؛ و گلشنی، علیرضا (۱۳۹۵). شناسایی ویژگی های شخصیتی سیاست گزاران عمومی مبتنی بر

مدیریت جهادی. فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، ۱۹(۷۲).

مبینی، محمد. (۱۳۹۵). طراحی الگوی اسلامی- ایرانی مدیریت جهادی در راستای عینیت بخشی ام‌القرای جهان

اسلام. فصلنامه علمی-پژوهشی مدیریت اسلامی، ۲۴(۴)، ۱۶۰-۱۳۷.

متقی، ابراهیم (۱۳۹۹). تنظیم نوین انقلابی تمدن‌ساز در مکتب شهید سلیمانی. بازیافت شده در تاریخ ۱۳۹۹/۸/۱۸

از:

www.mgt.ihu.ac.ir

مختارپور، علیرضا (۱۳۹۸). پنج ویژگی سردار سلیمانی از نگاه رهبر انقلاب. بازیافت شده در تاریخ ۱۳۹۹/۰۷/۲۸

از:

www.mashregnews.ir

مکارم شیرازی، ناصر. (۱۳۹۰). پیام امیرالمومنین: شرح تازه و جامعی بر نهج البلاغه (ج۲). قم: مدرسه الامام علی

بن ابی طالب.

مکارم شیرازی، ناصر. (۱۳۷۶). مدیریت و فرماندهی در اسلام. قم: مدرسه الامام علی بن ابی طالب.

نوعی اقدم، رحیم. (۱۳۹۸). بررسی ابعاد شخصیتی سردار دل‌ها. بازیافت شده در تاریخ ۱۳۹۹/۰۷/۲۸ از:

www.iribnews.ir

مبینی دهکردی، عبدالله. (۱۳۹۹). شاخص های مدیریت راهبردی شهید سلیمانی برای تولید قدرت از منظر سردار

مبینی دهکردی (بخش اول). بازیافت شده در تاریخ ۱۳۹۹/۸/۱۸ از:

www.mgt.ihu.ac.ir

